

תוצאות חיים

גליון 77

שיעור מפי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א – פוסק עדת תימן

נושאי השיעור: א) הוכחות מרן שליט"א שהגוף ג"כ נהנה מהריח ולא דוקא הנשמה – מח' הר"ף ומהר"ם אלשיך מדוע הנשמה לא יוצאת מהגוף בכל נשימה – קושיית מרן שליט"א מדוע מתעקשת הנשמה שבכל רגע ורגע רוצה לצאת – דברי חיזוק מהר"ק מרוז'ין בענין התפילה ע"פ המדרש – קושיית מרן שליט"א על חיזוקו – חקירת הפילוסופים האידן הנשמה מתקיימת בגוף – ביאור נפלא מהארז"ל – ביאור הפלא ופלא ממרן שליט"א ליישב שני הקושיות הנ"ל.

ב. דברים קשים על השרים את "השיר לכבוד התנא אלקי רשב"י" ולא שמים ליבם שכביכול עושים את רשב"י לאלוה ח"ו.

ג. קושיית מרן שליט"א מש"כ הויצ"י ב לייסד שלשון 'וכן' מורה על השוואה מוחלטת, והוכחות שלא כדבריו.

בארץ הכעורה, ואינו זז מתוכה ק"ו היא שתשב ותתעכב בגוף ובזה סובלת ומתנחמת, עש"ב, עכ"ל מהר"ץ.

נמצא שישנם שני מהלכים לפי הר"ץ הנשמה לא יוצאת מפני שמפחדת מהקב"ה. ומהר"ם אלשיך סובר, שהנשמה לא יוצאת מכיון שעושה ק"ו, דיו לעבד להיות כרבו.

קושיית מרן שליט"א על המדרש הנ"ל

ושאלנו שבוע שעבר שאלה. מדוע הנשמה כל רגע ורגע רוצה לצאת, וכי היא שוכחת את היראה מהקב"ה לפי הר"ץ, או את הק"ו שדיו לעבד וכו' למהר"ם אלשיך. ותמוה שכל החיים היא רוצה לצאת, וכי היא כזאת 'עקשנית' ולכא' הדברים אינה מתקבלים על הדעת.

דברי חיזוק מהרה"ק מרוז'ין וקושיית מרן שליט"א על דברי חיזוקו

והבאנו עוד שבוע שעבר דבר חיזוק בשם אחד הצדיקים, והוא הרה"ק מרוז'ין ז"ע, והובאו דבריו בספר עירין קדישין על התהילים (ק"נ), ואמרנו, שהוא אומר דברי חיזוק, אבל אי אפשר להתחזק אם לא מבינים את הדברים כראוי. ועכשיו חושבני שזכינו להבין את הדברים, ובעז"ה נצא מחוזקים. וז"ל הרה"ק מרוז'ין שם, ואמרי (ב"ר י"ד רט') על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה. כי בכל רגע ורגע הנשמה רוצה לצאת מן הגוף, רק שהשם יתברך אינו מניחה לצאת, ונמצא שבכל רגע ורגע נעשה בריה חדשה, ומזה יכול האדם לבוא לידי התחזקות, כשיבואו לו מחשבות בשעת התפילה, הלא אתה מלא פשעים ועוונות, איך תוכל לפתוח את פיך בדברי שירות ותשבחות לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, יכול לחזק את עצמו, הלא ברגע ההוא נעשה בריה חדשה, ולא עשה ברגע ההוא שום חטא ועון, וא"כ יכול להלל ולשבח להשם יתברך ברגע ההוא. עכ"ד.

ותמהנו על דבריו, הרי הנשמה סה"כ 'רוצה' לצאת, אבל סוכ"ס אינה יצאה מהגוף. וא"כ אינו נחשב בריה חדשה, ובאמת בספר מעם לעוז הביא דברי הרה"ק מרוז'ין, וכתב, שנעשה 'כבריה' חדשה. והוסיף כא"ף הדמיון, ואפילו שהרה"ק מרוז'ין לא כתב כך הוא הוסיף מכיון שנתקשה בקושיא זו.

א.

עיקר הנאה מהריח הוא הנאת הנשמה ועכ"פ גם הגוף נהנה

בשם רחמן. כל הנשמה תהלל יה הללו –יה". נקרא את לשון מהר"ץ בעץ חיים דף כג' וז"ל, כל הנשמה. מכאן ארז"ל שחייב לברך על הריח. איזהו שנהנית ממנו הנשמה ולא הגוף, הוי אומר זה הריח ע"כ שהרי הנאת הריח היא הנאת הנשמה ולא הנאת הגוף. וליתר דייק, עיקר ההנאה מהריח זה הנאת הנשמה אבל עכ"פ, הגוף גם כן מתחזק מהריח.

ישנם אנשים שיש להם כל מיני מחלות ר"ל, ואם הם היו בריאים מבחינה נפשית, הם היו מחזיקים יותר מעמד. ולסבר את האוזן נספר היה איזה אברך שטופל כמה שנים עקב מחלה שהיתה לו, אצל רופא בירושלים, וכל פעם היה נוסע לרופא, ופעם אחת הרופא הקבוע שלו נסע לחופשה, והיה רופא אחר ממלא מקום, וגילה לו אותו רופא שיש לו את 'המחלה' ר"ל. והוא השתומם שלא גילו לו דבר זה עד עכשיו. ותוך שבוע מאז הוא נפטר... מכיון שהפחד והלחץ מהמחלה, הזיק לו. וכתוב בספרים הקדושים שיש באדם את כל המחלות, אבל אם האדם מתנהג כראוי באכילה ושתייה, ומידות טובות, שלא כועס וכדו', הוא לא יחלה, וכ"ז מראה שהנפש והגוף מחוברים יחד, וא"כ הנאת הריח, היא גם כן הנאת הגוף. ומ"מ עיקר הנאתה היא הנאת הנשמה.

מח' הר"ף והמהר"ם אלשיך מדוע הנשמה לא יוצאת מהגוף בכל נשימה

נמשיך בלשונו של מהר"ץ, ורז"ל דרשו על כל נשימה ונשימה שאדם נושם, רוצה הנשמה לצאת מהגוף אלמלא יראת הקב"ה. ולכן אנו חייבים להללו על כל נשימה ונשימה. עכ"ל הר"ץ [ר' יוסף ציאח] ולשון רבותינו ז"ל בילקוט כך היא, והאיך היא עומדת בגוף, אלא הקב"ה מלא כל הארץ כבודו, והיא באה לצאת ורואה את יוצרה, וחוזרת לאחריה. ע"כ. מהר"ץ דייק לומר ולשון רבותינו ז"ל כך הוא ונראה שכתב כן לומר שהטעם שכתב הר"ץ מדוע הנשמה חוזרת לאחוריה שהוא מפני שיראה מהקב"ה, אינו מפורש בדברי חז"ל ואפשר לפרש אחרת, ולכן ממשיך מהר"ץ להביא שהמהר"ם אלשיך פירש באופן אחר וז"ל, ופ' בזה הר"מ אלשיך ז"ל, שהיא רוצה לצאת, שאין רצונה לשכון בגוף מטונף וכיון שרואה לכבודו יתברך אומרת, דיו לעבד להיות כרבו. ומה הקב"ה שאין קץ לקדושתו משרה שכינתו

אבל אם כן, זה אינו דבר חיזוק, שהוא רק דמיון שהאדם כאילו בריה חדשה, ואנחנו לא רוצים לחיות בדמיונות...

יסוד הדברים במה שנראה ליישב

ובשבוע שעבר אמרנו, שאולי שני הקושיות מתרצות אחד את השני. דהיינו ששני הדברים מחוברים, אך צריכים הדברים הסבר. ונקדים, שיסוד הדברים הוא שכל רגע ורגע הנשמה 'מתה' והאדם בריה חדשה, מפני זה היא כל הזמן רוצה לצאת, שהרי הנשמה של רגע זה, היא לא אותה נשמה שהיתה ברגע שעבר, ולכן הנשמה לא זוכרת את היראה מהקב"ה, או את הק"ו.

חקירת הפילוסופים איך יתכן שהנשמה מתקיימת ע"י האוכל וביאורו הנפלא של האריז"ל

וכדי להבין את יסוד זה יש להקדים עוד, ישנה חקירה פילוסופית שמדברים עליה ספרי המוסר והקבלה, איך הגוף והנפש מתחברים על ידי האוכל. הרי יש לאדם גוף, ונפש, וע"י האכילה האדם מתקיים, וצריך להבין איך הנשמה מתקיימת שאם נאמר שהיא מתקיימת מהאוכל, הרי כשהאדם נפטר הנשמה יוצאת, והגוף לא אוכל, חקירה זו הביא בספר שכל מוסר פרק לו אות יא וז"ל, וכתב החסיד, הרב בעל שני לוחות הברית, כתב הראשית חכמה כל האוכל מדברים המותרים ואכילתו לשם שמים, שורה כוח צד הקדושה שבה, והיינו "צדיק אוכל לשובע נפשו". כי לפי פשוטו קשה. מאי "לשובע נפשו" שהרי הנפש היא רוחנית? אבל הענין שבאכילה עצמה יש צד קדושה, ומצד הקדושה ההיא שבעה ועל זה חקרו הפילוסופים לידע סיבת הנפש בגוף איך מתחברים על ידי אכילה, כי הנפש והנשמה לאו בית אכילה היא, ולא עלתה בידם הסיבה. אמנם הרב האריז"ל זל"ה פרש הפסוק "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על מוצא פי ה' יחיה האדם וגו'", כי אין לך דבר שאין בו צד קדושה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ב"ר י, י): אין לך עשב מלמטה שאין לו מלאך מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל.

לעיל אמרנו, שעיקר הנאת הריח היא לנשמה והגוף ג"כ נהנה במקצת. ולענין האכילה הדבר הפוך, שעיקר הנאה לגוף. והנשמה ג"כ נהנת במקצת, שנהנת מהחלק הרוחני שבאוכל. וגילה לנו האריז"ל שהחלק הרוחני שבאוכל בא ע"י הנאת המלאך שאומר גדל. וחלק רוחני זה נכנס במאכל, ומחלק זה נהנת הנשמה. וזהו פירוש הפסוק "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על מוצא פי ה' יחיה האדם".

ומבואר במפרשים שכל דבר שנעשה בטבע, ישנו מלאך שמכה ואומר גדל. וא"כ נמצא שיש מלאך ג"כ למחצבי זהב וכדו', ואפילו למים, שהרי ע"פ הטבע המים צריכים להסריח וצריכים משהו שיחיה אותם.

דרך אגב, מהרי"ץ כ"כ התפעל מדברי האריז"ל שהביא השבט מוסר, וכתב בהג"ה על השבט מוסר בזה"ל, הטבעיים ניתנים טעם לזה, ויש בזה סברא, עיין בזה בספר כלי חמדה פ' בשלח וכולם כקש לפני רוח אור מורנו האריז"ל. ע"כ.

דברי הכלי חמדה שהביא דברי האריז"ל ל ביתר ביאור

ונקרא את לשונו של הספר כלי חמדה [ר' שלמה לניאדו], שמעתי מפי המקובל האלוקי כמוהר"ר יצחק אשכנזי [האריז"ל] "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם", כי הנשמה הקדושה לא אוכלת, הגוף החומרי הוא אוכל, ואיך יתכן

קיום הנשמה תביא על ידי אכילה והיא לא אוכלת. וכשהסתלק הנשמה מהגוף והיא כאבן דומם. וכו' אומנם המקובל האלוקי פירש ממש על ידי המאכל ניזונים יחד הגוף, והנפש, כי הוא יתברך ויתעלה ניצוצי זיו הדרו הגה מפיו יצא, מאירים מהעולמות העליונים על זה העולם השפל, ובמאמרו מתהוים מלאכים הממונים על כל עשב ועשב, והוא המכה ואומר לו גדל, גדל, עד שבגמר בישול הפרי או הדגן, נשאר בו קדושת אותו המלאך באותו הפרי או הלחם או בכל דבר שהוא, ובבוא האדם לאכול, הגוף והחומר אותו חומריות או הפרי או הדגן והנשמה נהנית מניצוצי הקדושה, והמלאך ההוא, וזהו מה שאמר הפסוק "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם [בה"א הידיעה] כי על מוצא פי ה'", אותה קדושה שיצאת מפי ה' ונעשית מלאך לאמר גדל, על פי ה' יחיה האדם, ולפי זה הקדושה מתפשטת מה' יתברך בכל העולמות וחוזרת עליו. כל הנחלים הולכים אל הים. ע"כ לשונו, ממש הפלא ופלא.

ביאור נפלא ממרן שליט"א ליישב שני הקושיות הנ"ל

ונראה לומר שאם באכילה ושתיה יש חלק רוחני למרות שהאדם לא אוכל כל רגע, אז בנשימה, שהיא כל רגע ורגע, ק"ו שיש בה משהו רוחני, שהרי בלא נשימה האדם לא יכול לחיות, שאם יסגרו אדם בתוך בית אטום לאחר זמן הוא ימות, יעויין ברמב"ם פ"ג מהל' רוצח ושמירת הנפש ה"ט, שהרי האור חייב להיחלף. מכיון שהאדם צריך חמצן וכשהאדם מוציא את האויר הוא פולט דו-תחמוצת הפחמן, והעצים והעשבים הם מקבלים את דו-תחמוצת הפחמן שאנחנו פולטים, ופולטים את החמצן שאנחנו צריכים, וכ"ז מהמלאך שאומר לו גדל. וא"כ ברור שבאויר יש משהו רוחני שממנו נהנת הנשמה, ונמצא שכשהאדם פולט את האויר, ונושם אויר חדש, הוא בריה חדשה. שהנשמה שהיתה קודם שבאה על ידי האויר, 'מתה', וכל נשימה ונשימה הוא בריה חדשה. ומה שכתוב שהנשמה לא יוצאת מיראת הקב"ה או מכיון שעושה ק"ו, הכוונה לנשמה הפנימית, שהיא לעולם קיימת. ועליה 'מתלבש' כביכול הנשמה שבאה על ידי האויר. ולפ"ז מובן, שכשאנחנו נושמים אנחנו ממש בריה חדשה, [ולא 'כבריה' חדשה] שבכל רגע מתחלף האויר שבו הרי יש חלק רוחני. אומנם החלק הפנימי של הנשמה הוא תמיד קיים, והוא גם כן רוצה לצאת ביחד עם הנשמה שבאה עם הנשימה, אך מכיון שיראה מהקב"ה, או מפני שעושה ק"ו, נשארת בגוף.

ולפ"ז חושבני שאפשר להבין את נוסח "ואתה משמרה בקרב"י שבברכת "אלוד"י נשמה". שלכא"ו יש לשאול, למה אומרים ואתה "משמרה" ולא אומרים ואתה 'שומרה', שהרי משמרה פירושו, ריבוי, דהיינו הרבה שמירות. ולפי הרי"ץ חושבני שהדבר מובן, שהקב"ה משמר את הנשמה בקרבנו, ולא נותן לנשמה לצאת. שהרי רק מפני שיראה מהקב"ה היא נשארת בגוף, [ולפירוש מהר"ם אלשיך צריך עיון ליישב באופ"א]. וה' ברוך הוא יזכינו למאור תורתו.

ב.

דברים קשים על השרים את שיר "לכבוד התנא אלקי רשב"י" ואומרים את הקוף בפתח

בחוברת שערי יצחק פ' נשא הבאנו חידוש מרעיש על השרים את השיר "לכבוד התנא רשב"י" ואומרים את האות ק"ף שבמילת אלקי, בפתח. ונמצא שאומרים שכביכול

רשב"י, הוא האלודים. וזה ממש חירוף וגידוף. ואמרנו לפ"ז ש"אלקי" זה גימטריא 45 (עם הכולל) ונרמז בזה שהקב"ה בא להפרע על עוון הנורא הזה. אבל עכשיו חושבני ללמד קצת זכות על החסידים שאומרים כך כיון שהם תמיד אומרים כך, כגון בתפילת שמו"ע אלקי אברום אלוקי יצחוק וכו', ובכלם הקו"ף בפתח, נמצא שאין כ"כ קפידא. או שאולי יש לומר שדוקא בתפילה שהזכירו כבר את שמו של הקב"ה ואח"כ מזכירים את האבות, אז זה לא כ"כ נורא, אבל כשאומרים מיד אלוקי [בפתח] על רשב"י, הדבר כן חמור. וצ"ע.

ובאמת אצל החסידים יש כמה שיבושים שהשורק זה חיריק. והצירי זה פתח. וחסרים להם כמה הברות. אומנם שוב חשבתי שאין זה לימוד זכות שהרי צריך לומר אלוקי בחיריק והם משנים ואומרים בפתח. וגם במנהגם בהיגוי הניקוד, הם אינם משנים לומר חיריק, כפתח. וזהו סתם שיבוש וחובה לתקן פרצה זו.

ג.

מש"כ הויצ"ב לייסד שכשאומרים וכן פירושו השוואה מוחלטת ועפ"ז יישב מנהג השאמי

בזמן האחרון אנחנו מדברים בענין כל פסוקא דלא פסקיה משה אגן לא פסקינן ליה, ובפוסקים מאוד מתחבטים מהו הגדר של כלל זה שהרי אנחנו בהרבה מקומות אומרים חצאי פסוקים, ולא חוששים. ויש בערך כחמש עשרה תירוצים בענין זה.

בספר ויצבור יוסף בר (ח"ב פ' אחד עשר) כותב דבר מענין. הרי יש מהספרדים נוהגים להתחיל אחרי תפילת לחש בליל שבת, מ"ויכולו השמים". ואנחנו נוהגים להתחיל מ"יום השישי ויכולו השמים", והטעם הוא שח"ו לא יהיה טעות, שאנשים יחשבו שהקב"ה עשה מלאכה ביום השביעי שאם אומרים ויכל אלוקים ביום השביעי אפשר לטעות ולומר שהקב"ה סיים את מלאכתו ביום השביעי. ובאמת חז"ל מבארם שלעיני בני אדם היה נראה שהקב"ה עשה מלאכה ביום השביעי, שהרי אנחנו לא יודעים את הגבול המדוייק, מתי מסתיים היום ומתחיל הלילה, ורק הקב"ה יודע בדיוק מתי מסתיים היום ומתחיל הלילה. וא"כ ביאור הפסוק שהיה נראה שהקב"ה עשה מלאכה ביום השביעי אבל באמת זה היה בדיוק ברגע האחרון של סיום היום. ולכן אנחנו נוהגים להתחיל "יום השישי ויכולו השמים" שכן אי אפשר לטעות. ויש עוד טעם להתחיל באמירת "יום השישי" שע"ז יש גימטריא של שם הוי"ה, יום השישי ויכולו השמים.

ובסידורי הספרדים [וכן נמשכו אחריהם בסידורי השאמי] מובא שבתוך שמו"ע אומרים "ויכולו השמים" בלא תוספת המילים "יום השישי" והשאמי על אף שנגררו אחריהם במנהג זה, מ"מ, נוהגים שלאחר התפילה מתחילים מ"יום השישי ויכולו".

וע"ז עומד בספר ויצ"ב. (שם ס' ו') לבאר טעם מנהג זה וז"ל, שאל בני שאל מדוע אין אומרים תוספת יום השישי גם בויכולו דתפלת הלחש והתשובה פשוטה מאוד, דבכל מקום אפילו בפסוקי דתפלה ושבח שמקדימים לפני אמירתם לומר ביטוי הזה, ככתוב בתורתך, כגון לפני אמירת פסוקי העקידה ולפני אמירת פסוקי פטום הקטורת, וכן הביטוי כמו שכתבת עלינו בתורתך ע"י משה עבדך, לפני

אמירת פרשת התמיד ולפני אמירת פסוקי קרבן מוסף בתפלת מוסף שבת ומוסף ר"ח, או הביטוי וכן כתוב בתורתך בנוסח אל מלך יושב על כסא רחמים, לפני אמירת פסוק יירד ה' בענן וכדומה, שהמילים הללו כמו ככתוב וכן מורים על השוואה מוחלטת, אז כיון שהתחלו אמירת אותם הפסוקים עם הקדמה כזו, בודאי שחייבים אנו לשמור מבטא שפתינו לומר כל פסוק ופסוק מהם בשלמותו, כמו שכן הוא מופסק בתורה כדפסקיה משה וכתוב בדיוק מבלי להוסיף עליו קטע מפסוק אחר או לגרוע ממנו. וכמו כן בנידון דידן פסוקי ויכלו בתפילת הלחש, כיון שמקדימים לפני אמירתם לומר וכן כתוב בתורתך ויכלו וכו', מיבעי לן לאמרם כמו כתובים בדיוק בלי תוספת, משא"כ ויכלו שאומרים בקול גם שאין מקדימים לומר וכן כתוב בתורתך, אז מותר להוסיף יום השישי ומצוה קעבדי כמ"ש לעיל, עכ"ל ויצ"ב.

קושיית מרן שליט"א על מה שיסד הויצ"ב והוכחה מלשון השו"ע כשאנו כדבריו

ודבריו מוקשים שכתב שא"א לומר וכן כתוב בתורתך "יום השישי ויכלו" ולא מובן מדוע, וכי אנחנו אומרים וכן כתוב מפוסק בתורתך וכיון שכתוב בתורה את המילים "יום השישי ויכלו", אין בעיה להקדים ולומר וכן כתוב בתורתך. והמובן מדבריו שר"ל, שאם אומרים וכן כתוב בתורתך אסור לומר חלק מפסוק. והדבר קשה.

ואדרבה מצינו במהרי"ץ (ח"ב ס' קעו) שכתב בזה"ל אשכחן וכן כלשון מרן דלא דומה לראשון בס' שמו"ס"א וז"ל, וכן לא יעמוד אדם על גבי מקום פטור וכו'. ואינו דומה לדין הקודם לו. דברישא חייב חטאת, והכא אינו רק איסור דרבנן משום גזירה וכו', ועיין בעולת שבת שם שכתב דהאיי וכן לאו דוקא. כ"ל. ומוכח שלשון 'וכן' אינו מדוייק כ"כ, וממלא אפשר לומר חצאי פסוקים גם שאומרים 'וכן'.

ד.

כמה ביאורים בענין אמירתם י"ג מידות

בגמ' מסכת ר"ה דף יז: כתוב בזה"ל ויעבור ה' על פניו ויקרא א"ר יוחנן, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומר, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור, והראה לו למשה סדר תפילה. אמר לו, כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ע"כ. ופירוש הדברים שאם לא היה כתוב פסוק זה, לא היינו יכולים לומר שהקב"ה התעטף כשליח ציבור, הרי הקב"ה אינו גוף. אבל כיון שכתוב "ויעבור", לומדים מהפסוק שהקב"ה התעטף כש"ץ ודייקנו בעבר שהלשון לימוד הוא חידוש שלא היינו אומרים לבד.

וישנה קושיא גדולה בפשט המילים שבאמירת י"ג מידות, שהרי אנחנו אומרים "וירד ה' בענן וידבר עמו שם ויקרא בשם ה' ושם נאמר ויעבור וכו'". וקשה למה צריך להוסיף את המילים "ושם נאמר", הרי הפסוק "ויעבור" הוא פסוק שבא מיד לאחר הפסוק "וירד ה' בענן" ומה התוספת במילים "ושם נאמר". והביאור הוא ממש הפלא ופלא. שהרי אלמלא שהפסוק נאמר אי אפשר היה לאומר, ולכן מוספים ושם נאמר דהיינו, מותר לנו לומר את הפסוק, כיון שהוא נאמר. [ולא צריך לומר כדברי הויצ"ב שהוספו את המילים "ושם נאמר" כיון שלא משנים את הפסוק].

מספד ממרן רבינו שליט"א על אסון מירון עם ביאור

מספד מר מלב חמרמר הוא מלשון הפסוק במגילת איכה (פ"ב י"א) "כלו בדמעות עיני חמרמרו מעי". ופירושו, שמרוב צער המעיים התכווצו, דהיינו, שהלב מתכווץ מרוב צער בעה"ר, **על האסון בעיר מירון, ויהי בנסוע הארון**, הוא מליצה, והכוונה כאן לארון של מתים דהיינו שמספד זה נאמר לאחר הקבורה. אפילו שכוונת הפסוק לדבר טוב, אפשר להפוך את הכוונה לדבר רע, אומרים על הנודע ביהודא שבזמנו התחילו תנועת החסידות והנודע ביהודא לא אחז מזה, וסבר שלא צריך לומר לשם יחוד, וכתב ע"ז תשובה, ובסוף כתב, ו"חסידים יכשלו במ" דהיינו, במקום מה שכתוב בפסוק ופושעים יכשלו במ, הוא שינה וכתב "חסידים", ובמהדורה שניה, לא מצא חן בעיני המדפיס דבר זה שכביכול הוא "עוקץ" את החסידים שהם פושעים. ולכן הוא שינה, וכתב ופושעים יכשלו במ. וכשהנודע ביהודא ראה שינוי זה אמר בזה"ל, "אני עשיתי מהפושעים חסידים והוא עשה מהחסידים פושעים..."

אקרא ולא אחשך בגרון, היא מלשון הפסוק (ישעיה פ' נ"ח א') "קרא בגרון אל תחשך, כשופר הרם קולך" והפכנו את סדר המילים, בשביל החרוז. וזה חלק מחוכמת החרוזים. **להסיר מישראל האף והחרון**. דהיינו להתפלל שיאמר לצרותינו די.

יודת אש בקרבנו, באות א למטה הבאנו, שנוסח זה הוא חיקוי מפתחת הפיוט "אש תוקד בקרבי בהעלותי על לבבי" שחבר ר"י הלוי, וגם פה הפכנו את הסדר, ולא התחלנו "אש יודת בקרבנו, מפני השם שבראשי הבתים. **והאח מבוורת לפנינו**, ומצוין באות ב' לעיני ברמיהו ל"ו, כ"ב ששם כתוב על יהויקים מלך יהודה, שכשקראו לפניו את מגילת איכה, ושמע מה שכתוב שם כעס כ"כ, עד שקרע את המגילה לקרעים, ושרף אותה באח. והוא הכלי שמבערים בו את האש, ויש עוד פירוש בחז"ל, שהכוונה לעצים שמחברים באחיה. נמצא שיוקדת אש בקרבנו, זהו אש פנימית. והאח מבוורת לפנינו, זהו אש חיצונית. **דוה ליבנו וחשכו עינינו**:

צרה ומצוקה מצאנו, ליבי ליבי על חללינו, מעי מעי על הרוגינו:

חפויים ראשינו ורפו ידינו, תמהו מרעות מתנינו, כשלו ותששו ברכנו: כתוב "קול דודי דופק", הקב"ה מביא עלינו דברים שלא נשמעו ולא נראו בדור שלנו, שכשהתחילה מגיפת הקורונה אנשים התבלבלו, חשבו שמגיפות שייכות ל"פעם", והקב"ה דופק לנו והביא עלינו דברים משונים שלא הכרנו, וכן האסון במירון, שמעולם לא היה אסון כזה. ולא עוד, שאח"כ הביא הקב"ה עלינו עוד ארבעת אלפים טילים, ובעה"ר אנשים לא מטיבים דרכיהם, השם ירחם.

קול צוחה במחננו, מיד האלהים האדירים מי יצילנו, ואתה שמך מעולם גואלנו: אוי נא לנו כי חטאנו. הוי, מה היה לנו. אָלֵי, מה בא עלינו: בעה"ר **שבת משוש ליבנו, נהפך לַאֲבָל מְחֻלָּנו, נִסְפּוּ יַחֲדָיו יְקִירֵי נַפְשָׁנו**: כך באמצע השמחה של רשב"י הפסיק הכל וחזרו אנשים לבתיהם **במעלי שבתא, בעומרא תלתין ותלתא, הילולא וחדותא שבתה: במירון אתר קדשא, דמארי זוהרא קדישא, רשב"י אבן הראשה**: שהיא בעל הזוהר הקדוש, והוא האבן העיקרית, שעליו הרי כתוב בגמ' שבת דף יא. שתורתו אומנותו, ואפילו שאין הלכה כרשב"י, זה רק מפני שדרגתו הגבוהה לא מתאימה לעולם שלנו, ולעתיד יפסקו כמות. **אבוי לאותה כלימה קשה, אבוי לאותה חרפה ובושה, מכתנו נחלה ואנושה**: דהיינו, כל שונאי ישראל ראו רעתינו ששו ויש אף שאמרו שלא מספיק מ"ה אנשים, השם ירחם. והתקיים בנו הפסוק באיכה פ"א כ"ב, כל איבי שמעו רעתו ששו".

מדעזעה ארצנו הקדושה כי יצא הקצף במנה גדושה, מלפני אל נאזר בקדשה: דהיינו, כזה אסון נורא תוך רגעים ספורים. **וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף י"י בשנת התשפ"א, ויהי הדבר אחרי המגפה**: באות ו' למטה כתבנו, מגפת הקורונה נראתה דועכת ולא די לנו, אלא שאז נוסף אסון נורא זה.

מ"ה הרוגים אהובים וכשרים, זקנים ילדים ונערים, זרע קדושים וטהורים: בעה"ר, כולם היו שם, ילדים, נערים וזקנים, ובדקו ומצאו שלכל המ"ה הרוגים אלו, לא היה מכשיר לא כשר. וזהו ממש אהובים וכשרים. **בתוכם חמד-בחורים. שמו ישי יקר-יקרים, אחד מיוחד בעם הנבחרים**: בחור זה היה בן שבע עשרה וחצי, עם פיאות, ונלחם עליהם, לא היה לו קל. **בן הרב ליאור מאיר ידיד נפשנו, מכנה מעלים יקרנו ורב פעלים עצומים לתורתנו**. ב"ה הוא ייסד בעירו את בהכ"נ מהרי"ץ ועושה הרבה פעילות למען המסורת, הלכה ויהדות **שדי אמר-גא די לגלותינו, כי נשבר לרסיסים לבנו, וכפר נא לכל שאריתנו**: בעה"ר אסון זה הוא ממש מזעזע, אבל לצערנו כמה שעושים חיזוקים, למשל, במגיפה על דיבורים בבית הכנסת, לא רואים שינוי, והדברים היו צריכים להשתנות, ולצערינו חסר יראת שמים. וחושבני, שהטעות הראשונה שנכנסים לבית הכנסת בלא השתחויה להיכל, שזה מביא את הרגשת היראה לבית הכנסת, בראשית חכמה כתב, שבית הכנסת הוא "מלא מאור השכינה", ואפילו שאינו רואים זאת צריך לדמיון ולהכניס את זה למחשבה. **אבל אשמים אנחנו**, גם אם המשטרה אשמה שעשו חסימות, לא זה הנקודה, ואנחנו צריכים לעשות את החשבון שלנו, לתקן את מה שאנחנו לא בסדר. **חטאנו ועוינו הרשענו ומרדנו. קלח ומחל, כי אתה אבינו אוהבנו: נכספה וגם כלתה נפשנו, לחזות פני משיחנו, להסתופף בחצרות בית קדשנו ותפארתנו: ולא ישמע עוד שוד וְשָׁבַר בַּגְּבֻלָּנו, סוף וקץ לכל חטאתינו וצרותינו, וְכִימוֹת עֲנִיתֵנו שְׁמַחְנו**: וגם פה הפכנו את המלים כדי לסיים בדבר טוב, שלשון הפסוק הוא "שמחנו כימות עניתנו". **ואומרים הקהל יחד, הצור וגו'**. השם ברוך הוא יזכינו, שבעז"ה לא נצטרך שהקב"ה יזעזע אותנו בעוד אסונות, ר"ל. וכל אחד צריך לקבוע לעצמו את חשבון הנפש, לתקן את עצמו, ונראה שכבר הקב"ה אחר כתלנו "קול דודי דופק", ובעז"ה אנו מצפים שלא יהיה תשעה באב השנה, אכי"ר.